

Vicky Navarro

Els trastorns de la relació i la comunicació.

Comprendre el trastorn i els infants.
Signes d'alerta a l'Etapa d'Educació Infantil.

©Moritz Liebeknecht

Contextualització teòrica.

Objectius:

- Detectar signes d'alerta.
- Ajudar a entendre a l'Infant.

Parlem de trastorns de la relació i la comunicació, moltes vegades, prèviament a un diagnòstic definitiu de **Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) o de Trastorn Generalitzat del Desenvolupament (TGD)**, és el mateix.

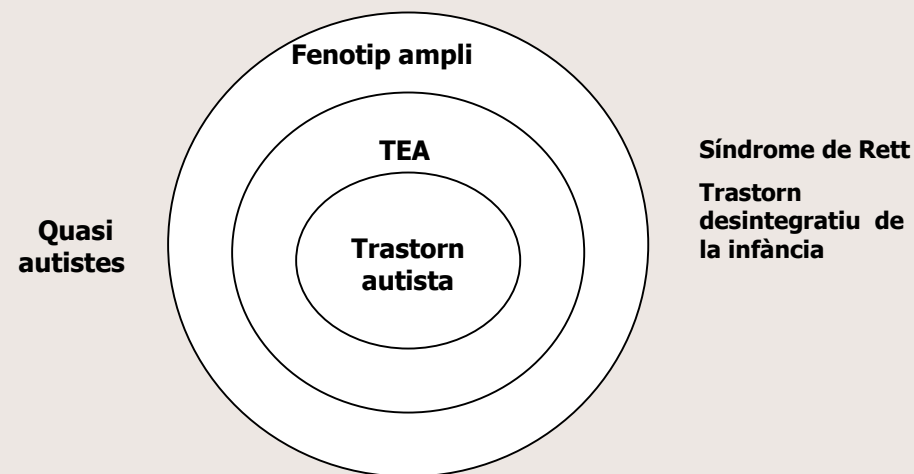
Es tracta d'un trastorn del neurodesenvolupament.

Encara no s'ha trobat una causa única capaç d'explicar tots els comportaments que acompanyen el trastorn. Hi ha una evidència de causa genètica observant les dades i és que en totes les societats:

- s'ha confirmat que la presentació es dona en 4 nens per cada nena.
- hi ha una més gran probabilitat de Autisme entre germans.
- s'ha comprovat que els familiars de primer grau presenten alguns trets subtils d'inflexibilitat.

Dins dels TEA o TGD: (M. Maristany)

- **Trastorn autista**, acostuma a cursar amb un CI baix.
- **Síndrome d'Asperger**, molt hàbil en el llenguatge, moltes dificultats amb el dibuix i l'escriptura, molta descoordinació. CI normal.
- **Trastorn d'Espectre Autista no especificat**. Molt hàbil en els aspectes visuo espacials, dificultats de llenguatge, CI normal.
- **Michael Rutter** ha investigat sobre els nens adoptats institucionalitzats. Aquests nens poden arribar a confondre en el diagnòstic, però fan una evolució diferent i no es poden incloure dins l'espectre de l'autisme. Es parla de nens **quasi autistes**.

És crònic, no té cura però si que és millorable depenent de: (Rivière 1997)

- La precocitat de la intervenció.
- El tracte i el tractament.
- El CI.
- La gravetat del trastorn que presenta.
- El sexe.
- El compromís i el recolzament de la família.

Nenes (M. Maristany)

- Més difícils de diagnosticar.
- Els seus interessos són diferents.
- Conforme creixen utilitzen la imitació de pautes socials i poden passar més desapercbudes.
- Però les seves dificultats nuclears persisteixen i s'han d'atendre.

DESCRIPCIÓ DELS NENS AMB TEA (M. Maristany)

Les famílies fan una descripció d'un desenvolupament amb aparent normalitat durant el primer any.

1.Trastorn de la interacció recíproca amb altres persones en un context social.

- Conductes d'aïllament social.
- Dificultats d'empatia, no poden distingir les intencions i els sentiments dels altres.
- Escàs interès per les persones i dificultats per relacionar-se amb els iguals.
- No hi ha atenció compartida, no ensenyen les joguines als pares ni els miren quan descobreixen alguna cosa que els interessa.
- Dificultats per atendre a allò que li ensenya un altre nen o adult.
- L'interès pels altres té a veure amb la satisfacció dels seus desitjos i necessitats.
- Conductes passives i d'escàs interès per l'entorn.
- Dificultat per vivenciar el món emocional. Dificultat per sentir les seves emocions i les dels altres.

2.Trastorn de la comunicació recíproca en l'expressió i en la comprensió del llenguatge parlat i gestual. (M. Maristany)

- Alteracions en la mirada, miren poc, mirades fugaces, miren com si traspassessin i en alguns moments semblen tenir la mirada perduda.
- No assenyalen (12-14 mesos).
- Utilitzen als adults com si fossin instruments i els porten cap a l'objecte que necessiten agafant-los de la mà o del canell però sovint sense mirar-los.
- Falta de resposta a la veu humana. No respon al nom ni a les instruccions verbals. Sembla sord, però sabem que no ho és ja que hi ha sons que semblen interessar-li molt i d'altres molestar-lo molt com el taladro o la batedora.
- Pot haver una pèrdua de paraules que ja deien.
- Variabilitat entre la absència total de llenguatge, la jerga no comunicativa, l'ecolàlia, fins a la utilització d'un llenguatge correcte però sense interès comunicatiu.
- Interpretacions literals, no comprensió de l'expressió facial i gestual.

3.Repertori restringit d'interessos i comportament. (M. Maristany)

- Interès exagerat per conductes repetitives.
- Activitats sense finalitat aparent.
- Interès excessiu per activitats manipulatives i visoespaials.
- Retard del joc simbòlic i imaginatiu.
- Preocupació excessiva per mantenir rutines.
- Resistència als canvis d'ambient, empipaments.
- Manierismes i estereotípies motores, aletejos, girs, balancejos.
- Les joguines pràcticament no els criden l'atenció, fan files amb elles, les mira de reüll, les colpeja, les llepa o les mossega.

Associats van: alteracions de la son, problemes d'alimentació, limitades habilitats d'autonomia personal, fòbies i pors.

Què ens trobem a P3, P4 i P5. (M. Maristany)

Respecte a la interacció

- Tendència a l'aïllament
- Dificultats per relacionar-se amb la resta de nens.
- Preferència pel joc en solitari.
- Baixa reciprocitat.
- Dificultats per comprendre dinàmiques de tipus grupal.
- Joc repetitiu, preferència pel joc mecànic.
- Dificultats de simbolització.

©Moritz
Liebeknecht

Respecte al llenguatge (M. Maristany)

•Absència de llenguatge.

- ✓Instrumentalització de l'altre. Porta de la mà cap a l'objecte desitjat.
- ✓Crida o es queixa per aconseguir el que desitja.

•Llenguatge peculiar (entonació, pronunciació, volum, neollogismes, jerga, ecolàlies):

- ✓Fan servir el llenguatge per fer demandes, no per compartir interessos o buscar aprovació.
- ✓No fan servir el llenguatge per cridar l'atenció de l'altre.

•Llenguatge adequat (articulació, paraules, lèxic apropiat, construccions gramaticals adequades)

- ✓Fan servir el llenguatge per parlar dels seus temes d'interès (monòlegs sobre metro, planetes, animals, etc.).
- ✓Llenguatge no utilitzat amb intenció comunicativa.

Respecte als hàbits d'autonomia (M. Maristany)

- Dificultats per seguir la rutina de l'aula (bata, rotllana, etc..).
- Dificultats en el control d'esfínters.
- Dificultats per assumir els hàbits d'autonomia bàsics.
- Dificultats per estar assegut a la cadira.
- Dificultats per entendre les activitats plantejades (fitxes).
- De vegades no existeixen aquestes dificultats i les rutines i activitats ajuden al nen a involucrar-se i a entendre la dinàmica escolar.

©Moritz Liebeknecht

Dificultats a l'inici de l'escolarització. (M. Maristany).

Nens de mig-alt funcionament

- Falta de destresa a l'hora de manejar-se amb els seus iguals.
- Dificultats per percebre les subtileses i demandes implícites de les situacions socials.
- Dificultats per interpretar les normes d'una manera flexible i dinàmica.
- Dificultats per comprendre els estats interns de les altres persones i reaccionar en conseqüència.
- Dificultats motores (fina, gruixuda).
- Baixa iniciativa en les relacions socials.
- Possibles problemes de conducta.
- Jocs i interessos limitats.
- Preguntes repetitives o llenguatge estereotipat.
- Hipersensibilitat a estímuls.
- Dificultats atencionals a l'aula.
- Dificultats per gestionar el temps lliure (menjador, pati).

Estil cognitiu dels TEA que justifica les dificultats acadèmiques, comunicatives i socials. (M. Maristany)

Per què són com són?

Percepció distorsionada

- Dificultat per localitzar el dolor.
- Hipòtesi d'una sobre-excitació que produeix una sobre-reacció sensorial i sobre-reacció atencional (Liss y Cols 2006).
- Discriminació visual més ràpida que els controls (O'Riordan 2004).
- Més gran discriminació auditiva (O'Riordan y Cols 2006).
- Dificultats en regular els estímuls tàctils i auditius (Liss y Cols 2006).
- Fascinació pels estímuls visuals (Liss y Cols 2006).
- Hipersensibilitat als estímuls sensorials en un 90% dels nens. (Tomchek y Dunn 2007).

©Moritz Liebeknecht

Dificultats amb la imitació. (M. Maristany)

- De si mateixos.
- De models externs.
- Imitació diferida.
- Dificultats per la generalització de les imatges mentals.
- Per tant hi ha dificultat per arribar al joc simbòlic. (2 anys)
- El joc funcional sí que es pot realitzar ja que està subjecte a la representació primària.

Aquesta precedeix a la:

Tª de la ment. (4 anys) (Els nens amb TEA tenen moltes dificultats).

Proposada també per [Simon Baron-Cohen](#),

- La teoria de la ment és la capacitat que tenim els éssers humans d'atribuir pensaments i sentiments, aliens i diferents dels nostres, a altres persones.
- Es l'habilitat per col·locar-se "al lloc de..." i comprendre el seu punt de vista, el seu estat emocional o la seva posició davant dels esdeveniments.

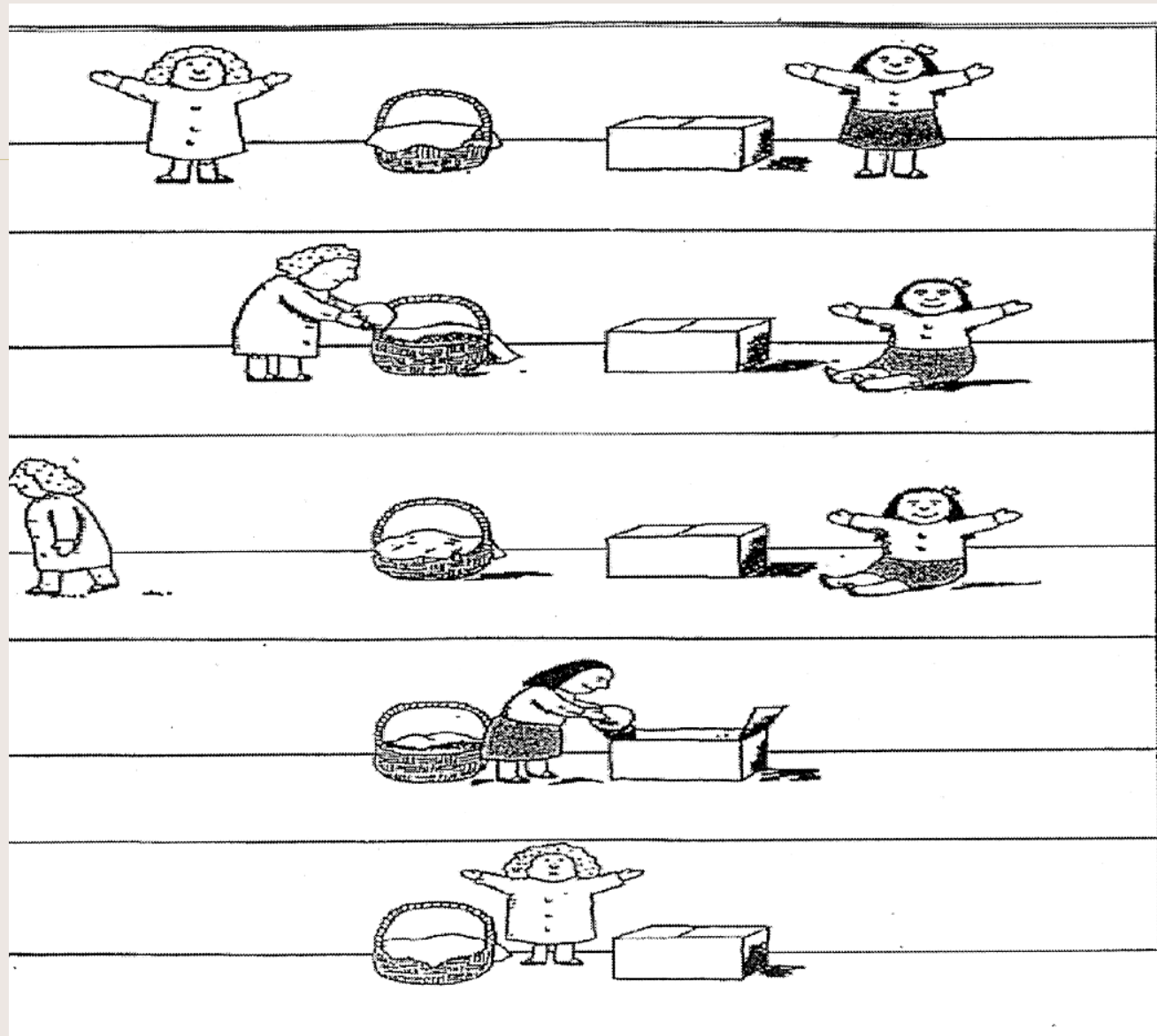
No entenen que podem pensar una cosa i dir una altra per educació.

SALLY y ANNE (Wimmer y Perner, 1983)

El primer test sobre teoria de la ment va consistir a reconèixer "la falsa creença". Aquesta prova es va passar a nens d'entre 4 i 9 anys.

Als nens se'ls mostrava la següent làmina, se'ls explicava el que en ella succeïa i se'ls realitzava una pregunta.

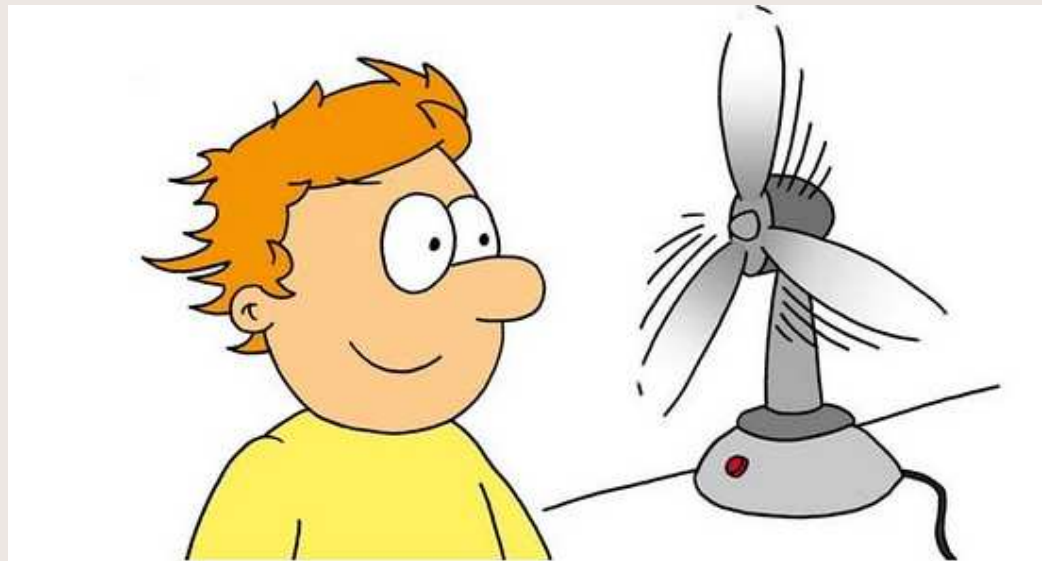
Dificultats amb la T^a de la Coherència central.

- Dificultat per connectar informació diversa i construir un significat de més alt nivell.
- Aquesta teoria, proposta per [Uta Frith](#), suggereix que els nens autistes són bons per prestar atenció als detalls, però no per integrar informació d'una sèrie de fonts.
Per exemple, quan a nosaltres ens expliquen una història, el que és essencial es recorda fàcilment, mentre que el superficial es perd ràpidament i és un esforç inútil retenir-ho. En el seu cas no és així.
- Més dificultats per l'aprenentatge global que el seqüencial.

Necessitat d' hiper-sistematització (Baron-cohen).

- Per poder funcionar han de reconèixer patrons repetits en un estímul per poder anticipar el que passarà. Per això els agraden tant les rentadores, els trens, els aparells mecànics, etc., i en nens que tenen llenguatge els sistemes naturals: meteorologia, formació de muntanyes, astronomia...

Llenguatge. (M. Maristany)

L'ús complet del llenguatge suposa una gran dificultat pels nens dins del TEA ja que han de:

- a més d'aprendre a relacionar el so amb l'objecte
- extreure generalitats (categories),
- han d'aprendre a utilitzar-lo de manera simbòlica i parlar de termes abstractes.

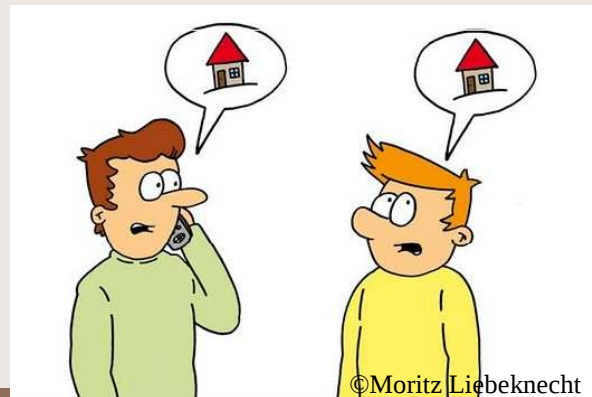
Les normes de la conversa suposen una gran dificultat, ja que han de tenir:

Flexibilitat mental

Domini del llenguatge (suficients paraules)

Capacitat per organitzar les idees.

Capacitat per posar-se al lloc de l'altra persona.

Conseqüències. (M. Maristany)

- Ansietat.
- Conductes ritualistes: com intent per resoldre un problema amb un patró que ja coneix.
- Inatenció: ja que moltes vegades no entén una explicació o una situació.
- Més interès pels objectes, que son més predibles que les persones.
- Dificultat per renunciar als seus interessos i ampliar els seus focus d'interès.
- Està en el seu mon i amb mirada peculiar.
- Silenciós, no sap com conversar.
- Inadaptat i poc acceptat socialment.
- Lent per l'execució de les tasques.
- Manca d'estratègies per resoldre problemes.
- Dificultats d'adaptació a situacions noves.
- La gent interpreta de forma errònia les seves actituds i reaccions i ells interpreten de forma errònia actituds o reaccions dels altres.

Així doncs, cada matí quan es desperten han d'enfrontar-se a: (M. Maristany)

- Hiper o hiposensibilitats sensorials.
- A un llenguatge ple d'enigmes (interpretacions literals, bromes, dobles sentits..)
- A la seva limitació per integrar informació social i emocional (gestos, expressió facial, postura, to de veu, intencionalitat d'algunes actituds...)
- Dificultat per extreure informació global a favor dels detalls.
- Canvis no previstos i no anticipats.
- Fragilitat davant dels seus agressors i incapacitat per defendre's.
- Resolució de problemes que sovint no entén.
- El renyen per coses trivials però que oblida realitzar.
- A la seva tendència a evadir-se del món perquè no se sent comprés ni tampoc entén els altres.
- A la seva negativa a participar a la classe per por a equivocar-se.
- Els nens viuen el món com una successió d'escenes no predictibles i no controlades, el que contribueix a la seva desconexió i a la manifestació d'estats d'ansietat.

Dificultats per: (M. Maristany)

- Prendre iniciatives.
- Enfrontar-se a situacions desconegudes malgrat, de vegades, estar en companyia dels seus familiars.
- Motivar-se i responsabilitzar-se del que per ell no té sentit o no és prioritari.
- Escassa consciència del sentit de la responsabilitat.
- Dificultat en expressar el que sap.
- Dificultat per organitzar-se i planificar.

Dins del TEA: Trastorn Autista/Asperger/Tea NE

Característiques Sd. Asperger Patrons de Conductes Repetitives (P.Martin)

- ☐ Interès a acumular dades informatives sobre temes específics
- ☐ Desenvolupament adequat de la capacitat de joc imaginatiu en solitari (no social ni interactiu).
- ☐ Els manierismes motors i moviments estereotipats són menys freqüents.

Característiques Sd.Asperger

Habilitats socials i Comprensió social (P. Martín)

- Formació de vincles amb la mare.
- Freqüents conductes d'interacció social però idiosincràtiques i inadequades.
- Interès social per altres nens però comprensió social anòmala.
- Intel·lectualització de les emocions i intencionalitat dels altres.
- Capacitat avançada per ser conscient de les seves dificultats socials i diferències.
- Existència d'un desig per desenvolupar i establir relacions socials.

Característiques Sd. Asperger

Llenguatge (P. Martín)

- Desenvolupament adequat dels components formals del llenguatge durant l'etapa de la infància primerenca.
- Absència aparent de retard lingüístic.
- Prosòdia anòmala i l'estil conversacional, egocèntric, pedant i unilateral.
- Gran facilitat per expressar idees verbalment.
- Verbositat marcada.
- Vocabulari sofisticat i idiosincràtic.
- El contingut de la conversa és de naturalesa complexa (i sovint idiosincràtica).
- En la conversa, referències inusuals i ambigües pel que fa a la informació.

Perfil cognitiu del S. d'Asperger. (P. Martín)

- CI normal o superior, en pocs casos inferior.
- Dificultats en els aspectes viso-motors i en els de percepció viso-espacial.
- Dificultats en les funcions executives.
- Bona memòria auditiva.
- Algunes dificultats a atribuir o desxifrar els pensaments de l'altre (Teoria de la Ment).
- Processament parcial de la informació prescindint de la globalitat (Teoria de la Coherència Central).

Intervenció

Alt, mig o baix funcionament el marca el CI.

Baix funcionament CI per sota de 70.

Intervenció: TEACCH, LOBAS, ABA, SAAC.

Alt funcionament: necessiten igualment metodologia basada en l'estructura i en l'anticipació però:

Es poden treballar els pensaments.

- Teoria de la ment.
- Funcions executives.
- Coherència central.
- Histories socials.
- Grups d'habilitats socials.

Hem d'ajudar-los a descobrir les regles de la hipersistematització.

Falses creences sobre els nens que tenen TEA:

- No és autista perquè és molt afectuós.
- No estimen als altres.
- No miren als ulls i no somriuen.
- No parlen i no arriben a tenir interès per comunicar-se.
- No tenen interès pels altres.
- Té rebequeries perquè està consentit.
- És un trastorn que te a veure amb una mala relació amb la mare.
- Necessitem tenir un diagnòstic per començar a intervenir.

Professionals:

- Hem de vigilar, són nens que desperten molts sentiments i no s'ha de treballar sol.
- Els nens amb TEA no milloren per inèrcia ni espontàniament, el no empitjorament també s'ha de valorar en aquells moments en que no hi ha una millora evident.
- S'han de valorar respecte a si mateixos.
- Els nens no només aprenen de tenir un nen diferent a l'aula, si no de veure com el tracta la mestra, i agraeixen el tracte diferenciat, ja que capten que aquest tracte no respon a una injustícia si no a una necessitat.
- Són disharmònics.
- Moltes vegades no poden evitar el que fan.
- Reaccionen al tracte diferenciat.
- Són nens discontinus en el seu desenvolupament.

Els pares

Bienvenidos a Holanda

por Emily Perl Kingsley

A menudo me piden que describa lo que es la experiencia de criar a un niño con una discapacidad. Para ayudar a entender lo que esta experiencia única significa, a aquellos que nunca la han tenido; para poder imaginar lo que se siente, dejenme decirles que es algo parecido a lo siguiente...

Cuando se va a tener un bebé es como planificar un viaje de vacaciones fabulosas a Italia. Se compran un montón de guías turísticas y se hacen planes maravillosos: el Coliseo, el David de Miguel Angel, las Góndolas de Venecia. Uno se prepara incluso para aprender algunas palabras en italiano. Es muy emocionante.

Luego que se han pasado meses en expectativa, finalmente llega el esperado día. Horas más tarde, el avión aterriza. La azafata se acerca y anuncia:

"Bienvenidos a Holanda".

"Holanda?!" se pregunta uno. "Como que Holanda?!" Mi vuelo era para Italia!

Se supone que debía estar en Italia. Toda mi vida he soñado con ir a Italia.

Pero, ha habido un cambio en el plan de vuelo. El avión aterrizó en Holanda y debe quedarse aquí.

Lo importante es que no le han llevado a un lugar horrible, desagradable y sucio, lleno de pestilencia, hambre y enfermedad. Es sólo un lugar diferente.

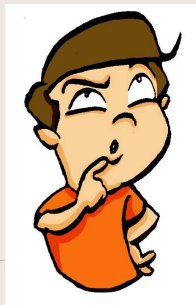
Así es que usted debe salir a hacer compras y adquirir nuevos mapas y guías. Y debe aprender un nuevo idioma. Y conocerá a un montón de gente que nunca habría conocido.

Sólo que es un lugar diferente. Con un ritmo un poco menos ajetreado que el de Italia, menos bullicioso y aparatoso. Pero, luego de estar allí por un tiempo, una vez que la agitación ha pasado, usted mira a su alrededor y comienza a darse cuenta que Holanda tiene los molinos de viento, y Holanda tiene los tulipanes. Holanda incluso tiene los Rembrandts!

Pero todo el mundo está muy ocupado yendo y viniendo de Italia, y todos se ufanan de las maravillosas vacaciones que han pasado allí. Y por el resto de su vida, usted se dirá "Si, allí es donde yo debía haber ido. Eso es lo que tenía planeado".

Y ese dolor nunca, nunca jamás se irá, pues la pérdida de ese sueño es una perdida muy significativa.

Pero, si usted se pasa la vida lamentando el hecho que no llegó a Italia, nunca tendrá el espíritu libre para disfrutar lo más especial, lo más precioso de Holanda.

¿Qué nos pediría un autista?

- 1.** Ayúdame a comprender. Organiza mi mundo y facilítame que anticipe lo que va a suceder. Dame orden, estructura, y no caos.
- 2.** No te angusties conmigo, porque me angustio. Respeta mi ritmo. Siempre podrás relacionarte conmigo si comprendes mis necesidades y mi modo especial de entender la realidad. No te deprimas, lo normal es que avance y me desarrolle cada vez más.
- 3.** No me hables demasiado, ni demasiado deprisa. Las palabras son "aire" que no pesa para ti, pero pueden ser una carga muy pesada para mí. Muchas veces no son la mejor manera de relacionarte conmigo.
- 4.** Como otros niños, como otros adultos, necesito compartir el placer y me gusta hacer las cosas bien, aunque no siempre lo consiga. Hazme saber, de algún modo, cuándo he hecho las cosas bien y ayúdame a hacerlas sin fallos. Cuando tengo demasiados fallos me sucede lo que a ti: me irrito y termino por negarme a hacer las cosas.
- 5.** Necesito más orden del que tú necesitas, más predictibilidad en el medio que la que tú requieres. Tenemos que negociar mis rituales para convivir.
- 6.** Me resulta difícil comprender el sentido de muchas de las cosas que me piden que haga. Ayúdame a entenderlo. Trata de pedirme cosas que puedan tener un sentido concreto y descifrable para mí. No permitas que me aburra o permanezca inactivo.
- 7.** No me invadas excesivamente. A veces, las personas sois demasiado imprevisibles, demasiado ruidosas, demasiado estimulantes. Respeta las distancias que necesito, pero sin dejarme solo.
- 8.** Lo que hago no es contra ti. Cuando tengo una rabieta o me golpeo, si destruyo algo o me muevo en exceso, cuando me es difícil atender o hacer lo que me pides, no estoy tratando de hacerte daño. Ya que tengo un problema de intenciones, ¡no me atribuyas malas intenciones!

9. Mi desarrollo no es absurdo, aunque no sea fácil de entender. Tiene su propia lógica y muchas de las conductas que llamáis "alteradas" son formas de enfrentar el mundo desde mi especial forma de ser y percibir. Haz un esfuerzo por comprenderme.

10. Las otras personas sois demasiado complicadas. Mi mundo no es complejo y cerrado, sino simple. Aunque te parezca extraño lo que te digo, mi mundo es tan abierto, tan sin tapujos ni mentiras, tan ingenuamente expuesto a los demás, que resulta difícil penetrar en él. No vivo en una "fortaleza vacía", sino en una llanura tan abierta que puede parecer inaccesible. Tengo mucha menos complicación que las personas que os consideráis normales.

11. No me pidas siempre las mismas cosas ni me exijas las mismas rutinas. No tienes que hacerte tú autista para ayudarme. El autista soy yo, no tú.

12. No sólo soy autista. También soy un niño, un adolescente, o un adulto. Comparto muchas cosas de los niños, adolescentes o adultos a los que llamáis "normales". Me gusta jugar y divertirme, quiero a mis padres y a las personas cercanas, me siento satisfecho cuando hago las cosas bien. Es más lo que compartimos que lo que nos separa.

13. Merece la pena vivir conmigo. Puedo darte tantas satisfacciones como otras personas, aunque no sean las mismas. Puede llegar un momento en tu vida en que yo, que soy autista, sea tu mayor y mejor compañía.

14. No me agredas químicamente. Si te han dicho que tengo que tomar una medicación, procura que sea revisada periódicamente por el especialista.

15. Ni mis padres ni yo tenemos la culpa de lo que me pasa. Tampoco la tienen los profesionales que me ayudan. No sirve de nada que os culpéis unos a otros. A veces, mis reacciones y conductas pueden ser difíciles de comprender o afrontar, pero no es por culpa de nadie. La idea de "culpa" no produce más que sufrimiento en relación con mi problema.

16. No me pidas constantemente cosas por encima de lo que soy capaz de hacer. Pero pídemelo lo que puedo hacer. Dame ayuda para ser más autónomo, para comprender mejor, pero no me des ayuda de más.

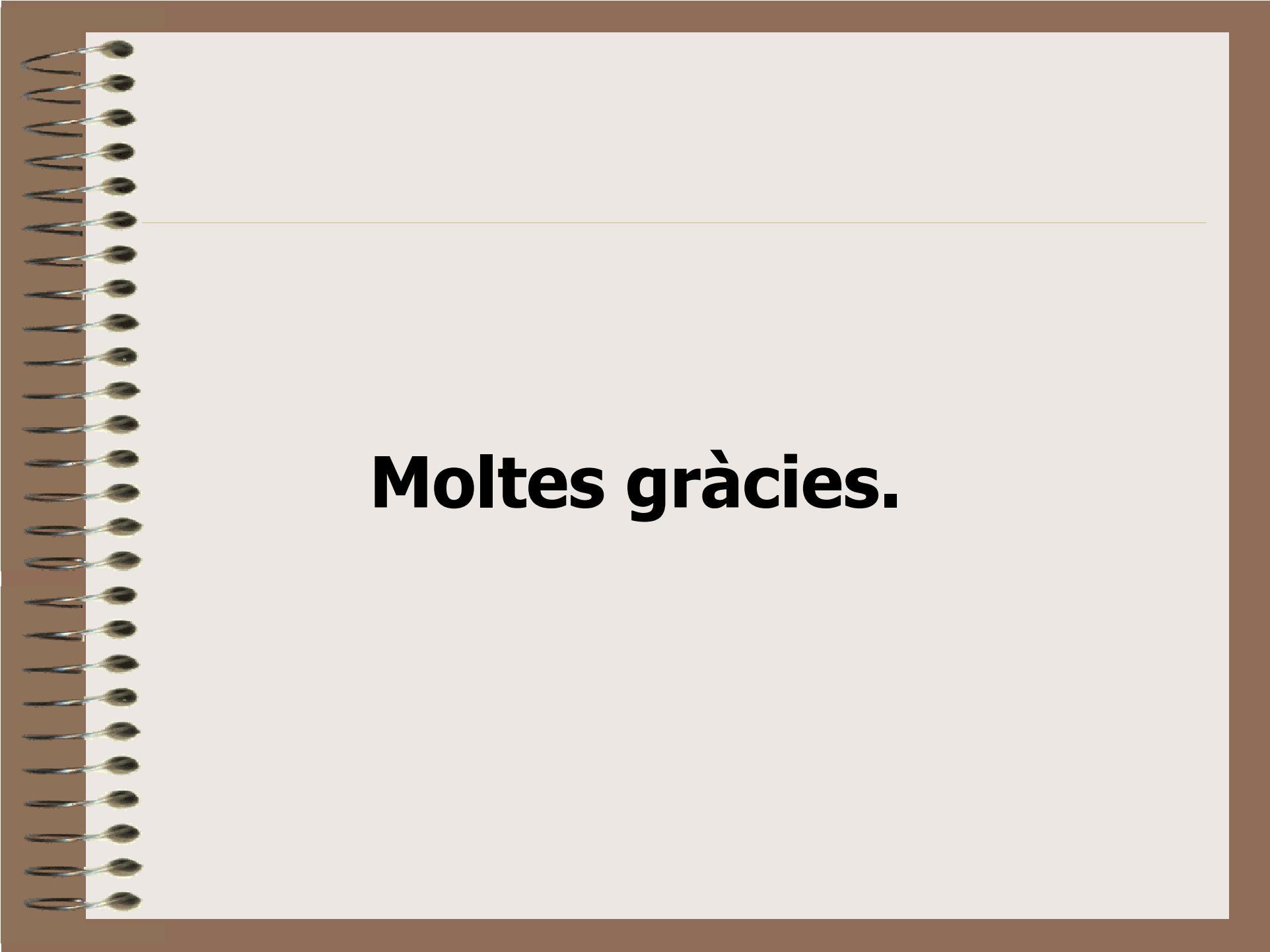
17. No tienes que cambiar completamente tu vida por el hecho de vivir con una persona autista. A mí no me sirve de nada que tú estés mal, que te encierres y te deprimas. Necesito estabilidad y bienestar emocional a mi alrededor para estar mejor. Piensa que tu pareja tampoco tiene culpa de lo que me pasa.

18. Ayúdame con naturalidad, sin convertirlo en una obsesión. Para poder ayudarme, tienes que tener tus momentos en que reposas o te dedicas a tus propias actividades. Acércate a mí, no te vayas, pero no te sientas como sometido a un peso insoportable. En mi vida, he tenido momentos malos, pero puedo estar cada vez mejor.

19. Acéptame como soy. No condiciones tu aceptación a que deje de ser autista. Sé optimista sin hacerte "novelas". Mi situación normalmente mejora, aunque por ahora no tenga curación.

20. Aunque me sea difícil comunicarme o no comprenda las sutilezas sociales, tengo incluso algunas ventajas en comparación con los que os decís "normales". Me cuesta comunicarme, pero no suelo engañar. No comprendo las sutilezas sociales, pero tampoco participo de las dobles intenciones o los sentimientos peligrosos tan frecuentes en la vida social. Mi vida puede ser satisfactoria si es simple, ordenada y tranquila. Si no se me pide constantemente y sólo aquello que más me cuesta. Ser autista es un modo de ser, aunque no sea el normal. Mi vida como autista puede ser tan feliz y satisfactoria como la tuya "normal". En esas vidas, podemos llegar a encontrarnos y compartir muchas experiencias.

Ángel Rivière APNA, Madrid, 1996.

A spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. The text "Moltes gràcies." is written in the center of the page.

Moltes gràcies.